

Triplax-soorten (Coleoptera: Erotylidae) in België

Willy Troukens

Samenvatting. De auteur bespreekt de aanwezigheid van drie *Triplax*-soorten in België. *T. russica* is de minst zeldzame en hij is vooral present in de provincie Limburg. *T. lepida* is sinds 1963 slechts bekend van twee lokaliteiten in de provincie Namen. *T. collaris* is een adventief uit Frankrijk: in 1984 werden negen exemplaren gevonden in de provincie Oost-Vlaanderen in een houtzagerij. *Triplax*-soorten leven vooral in oude bosgebieden met dood hout en oesterzwammen (*Pleurotus*).

Abstract. The author discusses the presence in Belgium of three *Triplax* species. *T. russica* is the least uncommon one, and it is especially present in the province of Limburg. *T. lepida* has been known since 1963 from two localities in the province of Namur. *T. collaris* is an adventive species, coming from France: in 1984 nine adults were found in the province of East Flanders in a saw-mill. All *Triplax* species are mostly residents of old forests with dead wood and oyster mushrooms (*Pleurotus*).

Résumé. L'auteur discute la présence en Belgique de trois espèces du genre *Triplax*. *T. russica* est le moins rare et est surtout présent dans la province du Limbourg. *T. lepida* n'est connu que depuis 1963 de deux localités dans la province de Namur. *T. collaris* est une espèce adventive, originaire de France : en 1984, neuf spécimens ont été découverts dans la province de Flandre-Orientale dans une scierie. Les *Triplax* se rencontrent le plus souvent dans les vieilles forêts avec des arbres morts et des pleurotes (*Pleurotus*).

Key words: Belgium — Coleoptera — Erotylidae — Faunistics — *Triplax* species.

Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht, Belgium. willy.troukens@gmail.com

DOI: 10.6084/m9.figshare.20402256

Inleiding

Triplax-soorten behoren tot een geslacht uit de familie der tonderkevers of Erotylidae. De imago's zijn kort- of langovaal, matig gewelfd, lakglanzend, kaal, en ze meten 3 à 7 mm. Bij de inheemse soorten is het halsschild oranje-rood en zijn de dekschilden eenkleurig zwart. Typisch zijn ook de bijlvormige kaaktasters (Troukens 2022: 84–89).

De kevers worden meestal aangetroffen in boomzwammen, vooral van juni tot september (Dajoz 1985: 134). *Triplax*-larven ontwikkelen zich vooral in oesterzwammen (*Pleurotus*). Men kan ze zelfs nog aantreffen in uitgedroogde exemplaren. De kevers zijn nachtactief en blijven in de buurt van hun broedplaatsen waar zij bij voorkeur onder schors de winter doorbrengen (Dajoz 1985: 135).

In een vorig artikel werd al een hoofdstuk gewijd aan *Triplax rufipes* (Fabricius, 1781) (Troukens 2022: 84–89). Voor deze studie werd over de Erotylidae-familie heel wat kennis verzameld: materiaal genoeg om ook een artikel te schrijven over de drie andere *Triplax*-soorten die ooit in België werden aangetroffen.

Resultaten

1. *Triplax russica* (Linnaeus, 1758) (Fig. 1)

De glanzende tonderkever, *T. russica*, is een langovaal zwamkevertje van 4,5 à 7 mm. Kop, halsschild en poten zijn oranje-rood. Halsschild matig bestippeld; aan de zijkant en in het midden van de basis sterk gerand. Sprieten zwart en vrij lang, met 3 verdikte eindleden. Het 3de sprietlid is duidelijk langer dan het 2de (Vogt 1967: 106). De dekschilden lakzwart, elk met 7 zwakke stippelstroken; daar tussenin uiterst fijn bestippeld. Aan de buikzijde zijn het midden- en achterborststuk zwart; het abdomen oranje-rood.

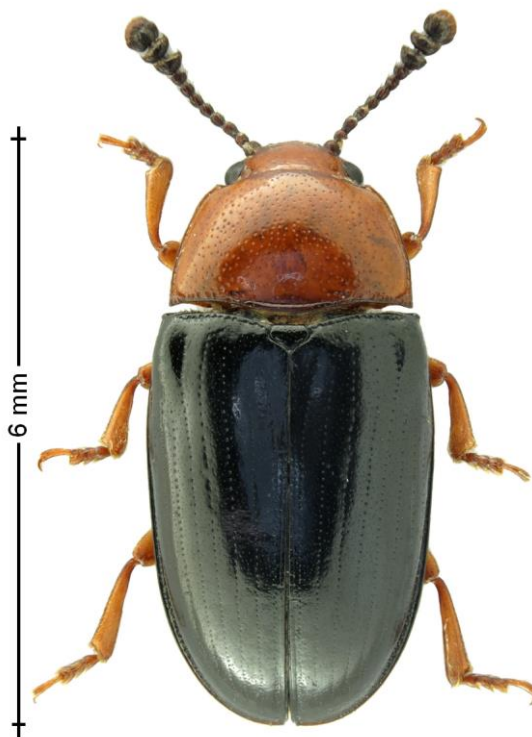

Fig. 1. *Triplax russica* (Linnaeus, 1758), Wezer, Germany, 11.vi.2011, leg. & coll. Hugo Raemdonck. © David Ignace.

Triplax russica is te vinden in bossen, parken en boomgaarden met oude, stervende of dode bomen. Zowel larven als imago's leven in boomzwammen (Haselböck 2021: 1). De adulten zijn in België actief van mei tot september – vooral 's nachts – en overwinteren in schimmelig hout of onder schors. Men kan ze soms in grote aantallen aantreffen. Zo werden te Warsage (LG) op 20.v.1994 14 ex. geteld op een stervende es (*Fraxinus*) in een echte vuurzwam (*Phyllinus ignarius*) (coll. Jean-Marie

Warlet) en te Oudsbergen (LI) op 07.vi.2009 zo maar even 31 ex. op een dode berk (*Betula*) (leg. Luc Crevecoeur).

Tijdens dit onderzoek werden 45 Belgische gegevens verzameld. Hieruit bleek dat *T. russica* meestal gevonden wordt op dode of geveldde loof- en naaldbomen, met name: berk (*Betula*), es (*Fraxinus*), wilg (*Salix*), beuk (*Fagus*), eik (*Quercus*), appelaar (*Malus*), kerselaar (*Prunus avium*), Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) en groveden (*Pinus sylvestris*).

Zowel de larven als de imago's voeden zich met boomzwammen zoals zadelzwam (*Polyporus squamosus*), echte vuurzwam (*Phellinus igniarius*), echte tonderzwam (*Fomes fomentarius*), zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*), ruige weerschijnzwam (*Inonotus hispidus*) en oesterzwammen (*Pleurotus*) (Keer 1930: 533, US Beetles/Erotylidae).

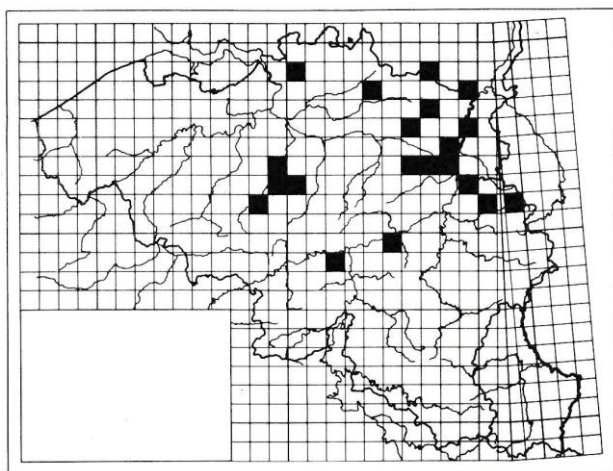

Fig. 2. Vindplaatsen van *Triplax russica* (Linnaeus, 1758) in België.

Triplax russica is de meest algemene *Triplax*-soort in Europa (Haselböck 2021: 1). Hij komt verspreid voor van de Pyreneeën tot de Balkan, en verder oostelijk tot in Rusland en de Kaukasus (US Beetles/Erotylidae). Ook in Nederland is hij vrij algemeen. Hij is er bekend in 9 provincies (Vorst 2010: 129). In België is *T. russica* minder gewoon. Hij wordt vooral opgemerkt in de bossen van Limburg en in het NO van de provincie Luik (Fig. 2). De kever was vroeger ook bekend in de omgeving van Brussel. In de ongepubliceerde kevercatalogus van wijlen Emile Derenne (nu bewaard in het KBIN te Brussel) vinden wij de volgende gegevens: Forest (= Vorst), 03.viii.1905 1 ex. (leg. L. Fr.), Bruxelles (= Brussel), 14.ix.1905 1 ex. (leg. Félix Guillaume) en Boisfort (= Bosvoorde), 22.vi.1915 1 ex. (leg. Emile Derenne). Dat hij in Midden-Brabant nog niet uitgestorven is bewijzen enkele recente vangsten van Luc Crevecoeur in het Zoniënwoud te Hoeilaart-Groenendaal (VB): in 2002 en 2003 in het totaal 6 ex. in een beukenbos, en op 20.vii.2010 1 ex. in het bosreservaat Zwaenepoel, eveneens in hetzelfde beukenbos.

2. *Triplax lepida* (Faldermann, 1837) (Fig. 3)

In de collecties van het KBIN te Brussel bevinden zich nog geen Belgische specimina van *T. lepida*. Ik was dan ook blij verrast van Gérard Minet te vernemen dat hij een exemplaar bezat in zijn kevercollectie. Het etiket draagt de volgende informatie: Dourbes (NA), 16.v.2000 (leg. Roland

Deledicque). Dankzij een tip van Koen Smets en info van Alain Drumont kwam aan het licht dat dit zwamkevertje in België al eerder werd verzameld (Fig. 4). In de ongepubliceerde kevercatalogus van Emile Derenne staat waarschijnlijk de allereerste vangst vermeld voor ons land, nl. Mont-Gauthier (NA), 22.vi.1963 (leg. Charles Verstraeten). Roland Deledicque had *T. lepida* ook al vóór 2000 in de bossen van Dourbes ontdekt. Hij publiceerde hierover twee korte nota's. Zijn eerste kennismaking met het kevertje had plaats op 10.vi.1993 toen hij 6 exemplaren kon verzamelen op schimmelige eikenstronken die begroeid waren met boomzwammen (Deledicque 1993: 293). In een tweede nota geeft hij wat meer uitleg over zijn vondst: "Deze toevallige ontdekking is te danken aan de felle zonnestralen die, kort na de middag, deze insecten dwong om in alle richtingen weg te rennen. Dat ging zodanig snel dat het me heel wat moeite kostte om ze te vangen. Leuk om te weten is dat deze soort in 1995 opnieuw werd gevonden door onze collega, G. Lhost, door het afkloppen van dode takken in de bossen van Dourbes." (Deledicque 1996: 151–152).

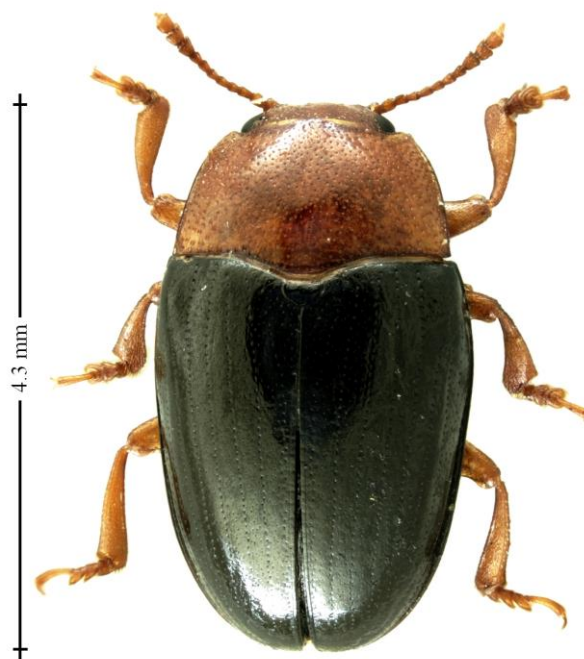

Fig. 3. *Triplax lepida* (Faldermann, 1835). Dourbes (NA), 16.v.2000, leg. Roland Deledicque. © David Ignace.

Triplax lepida is een kort ovaal zwamkevertje van 3,3 à 5 mm. Kop, halsschild, sprieten en poten volledig oranje-rood. Het 2de en 3de sprietlid ongeveer even lang (Vogt: 1967: 106). Dekschilden lakzwart, elk met 7 fijne stippelstrepen; daar tussenin spaarzaam bestippeld. Aan de buikzijde is alleen het voorborststuk oranje-rood; de rest is zwart. *Triplax lepida* komt voor in het grootste deel van Europa, behalve in de landen rondom de Noordzee waaronder ook Nederland (Fauna Europaea/Erotylidae). In Duitsland was deze zwamkever vroeger alleen bekend van enkele sporadische vangsten in het zuiden en in het centrum van het land, maar tegenwoordig blijkt hij in opmars te zijn, vooral in bossen waar de mens de natuur zijn gangen laat gaan (Flechtner 2004: 127).

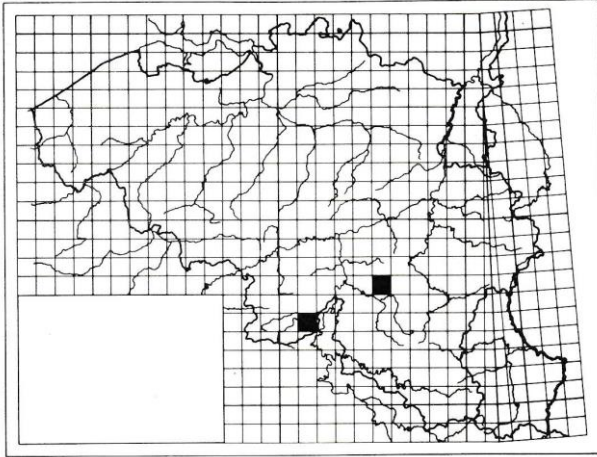

Fig. 4. Vindplaatsen van *Triplax lepida* (Faldermann, 1835) in België.

Bij onze zuiderburen zou *T. lepida* minder zeldzaam zijn dan algemeen werd gedacht. Hij is nu vrij gewoon in grote delen van Frankrijk en lijkt een voorkeur te hebben voor thermofiele bosgebieden (Hervé Bouyon, pers. med.). In Noord-Frankrijk is hij vrijwel onbekend. Ten noorden van Parijs is zijn aanwezigheid aangetoond in slechts twee vindplaatsen, nl. in de bossen van Fontainebleau (dep. Seine-et-Marne), op 03.vi.1991 1 ex. (leg. Hervé Bouyon) en in het Forêt de Retz (dep. Aine), op 14.ix.1989 2 ex. op een beuk (*Fagus*) met oesterzwammen (*Pleurotus*) (leg. Jean-Marie Warlet). Dit laatste bosgebied ligt op nauwelijks 100 km van de Belgische grens.

3. *Triplax collaris* (Schaller, 1783) (Fig. 5)

Fig. 5. *Triplax collaris* (Schaller, 1783). Hamme (OV), 13.iii.1984, leg. & in coll. René Pletinck. © David Ignace.

Te Hamme-Sint-Anna (OV), achter de tuin van René Pletinck, bevond zich vroeger een houtzagerij die hout importeerde uit Vierzon (dep. Cher, Frankrijk). Op 13.iii.1984 ontdekte René daar, op schimmelig afvalhout, 9 ex. van *T. collaris*. Daarna werd dit tonderkevertje hier nooit meer teruggezien (Fig. 6).

Triplax collaris is een gewelfd kevertje van 3 à 4 mm. Kop en dekschilden zijn lakzwart. Halsschild en poten oranjerood. Sprietoranjerood met 3 donkere, verdikte eindleden. De dekschilden elk met 7 fijne stippelstrepen; daar tussenin eveneens fijn bestippeld. Dekschilden het breedst achter de schouders; naar de apex toe sterk versmald. De buikzijde zwart; alleen het voorborststuk oranjerood, soms ook nog het anaalsegment (Vogt 1967: 107).

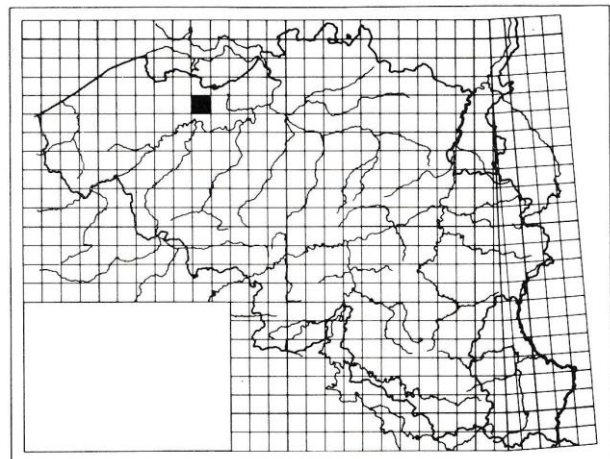

Fig. 6. Vindplaats van *Triplax collaris* (Schaller, 1783) in België.

Triplax collaris bewoont de grote bosgebieden van Midden- en Zuid-Europa, van de Pyreneeën tot in de Kaukasus, maar hij is niet bekend in de Benelux (Fauna Europaea/Erotylidae). Hij is overal zeldzaam. Voor Duitsland maakt Vogt (1967: 107) slechts melding van enkele oude, verspreide vangsten en van een paar recente waarnemingen in de buurt van Dessau (Sachsen-Anhalt). Ook in Frankrijk is *T. collaris* een zeldzaam beestje (Hervé Bouyon, pers. med.). Er zijn slechts weinig vindplaatsen bekend, o.a. in de departementen Seine-et-Marne, Var, Bas-Rhin (Elzas), Pyrénées-Orientales en in de Rhônevallei in het departement Isère.

De meeste exemplaren werden er gevonden in oude oesterzwammen (*Pleurotus ostratus* en *P. cornucopiae*) op linde (*Tilia*), berk (*Betula*), iep (*Ulmus*) en els (*Alnus*) (Dodelin *et al.* 2014: 49–51; Franc 2001: 63–69). In de collectie van onze landgenoot, wijlen Jean-Marie Warlet, bevindt zich bovendien ook een exemplaar, geëtiketteerd als volgt: Forêt de Compiègne (dep. Oise, Frankrijk), 07.x.1990, sur polypore de hêtre. Ook dit bosgebied ligt op amper 100 km van de Belgische grens.

Dankwoord

Dit artikel kwam tot stand dankzij de info en gegevens, mij vriendelijk bezorgd door Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Hervé Bouyon (Colombes, Frankrijk), Luc Crevecoeur (Genk), Wouter Dekoninck (Brugge), Maurice Delwaide (Liège), Jurate De Prins (Leefdaal), Alain

Drumont (Jette), David Ignace (Courcelles), Pol Limbourg (KBIN, Brussel), Marc Lodewijckx (Stabroek), Gérard Minet (Feschoux), René Pletinck (Hamme, OV), Hugo Raemdonck (Ganshoren), Koen Smets (Antwerpen) en Michel Van Malderen (Laarne-Kalken). De prachtige foto's zijn het werk van David Ignace. Aan allen hartelijk dank!

Bibliografie

- Dajoz R. 1985. Répartition géographique et abondance des espèces du genre *Triplax* Herbst (Coleoptera: Erotylidae). — *L'Entomologiste* **41**(3): 133–145.
- Deledicque R. 1993. Coléoptères pour la Belgique. Assemblée mensuelle du 1 septembre 1993, Communication 4. — *Bulletin & Annales de la Société belge d'Entomologie* **129**(x-xii): 293.
- Deledicque R. 1996. Au moins trois espèces *Triplax* en Belgique. — *Bulletin & Annales de la Société belge d'Entomologie* **132**(2): 151–152.
- Dodelin B. & Saurat R. 2014. Nouvelles données pour *Triplax collaris* (Schaller) et *T. aenea* (Schaller) en Rhône-Alpes (France) (Coleoptera, Erotylidae). — *Bulletin Mensuel de la Société Linnéenne de Lyon* **83**(1–2): 49–51.
- Fauna Europaea. Erotylidae. — https://fauna-eu.org/cdm_dataportal/taxon/adfefd86-7d93-4467-88f3-7e24639d4d9e [bezocht 28.xii.2021].
- Flechtner G. 2004. Die Pilzkäfer *Triplax lepida* (Faldermann, 1835) und *T. rufipes* (Fabricius, 1775) in Hessen. Indikatoren für geänderte Umweltbedingungen? (Coleoptera: Erotylidae). — *Nachrichten des Entomologischen Vereins Apollo*, N. F. **25**(3): 127–129.
- Franc V. 2001. Beetles of the family Erotylidae (Coleoptera) in the Slovakian fauna. — *Acta Zoologica Universitatis Comenianae* **44**: 63–69.
- Haselböck A. 2021. Erotylidae. — <https://www.naturspaziergang.de/> [bezocht 14.vii.2021].
- Keer P. M. 1930. *Calwer keverboek*. — W. J. Thieme & Cie, Zutphen, 1330 pp.
- Troukens W. 2022. Tonderkevers aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Erotylidae). — *Phegea*, **50**(3): 84–89.
- UKbeetles.co.uk/Erotylidae. — <https://www.ukbeetles.co.uk/erotyliidae> [bezocht 14.vii.2021].
- Vogt H. 1967. Familie: Erotylidae. In: Freude A., Harde K. W. & Lohse G. A. *Die Käfer Mitteleuropas. Band 7*. — Goecke & Evers, Krefeld, 310 pp.
- Vorst O. 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). — *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* **11**, Amsterdam, 317 pp. + CD.